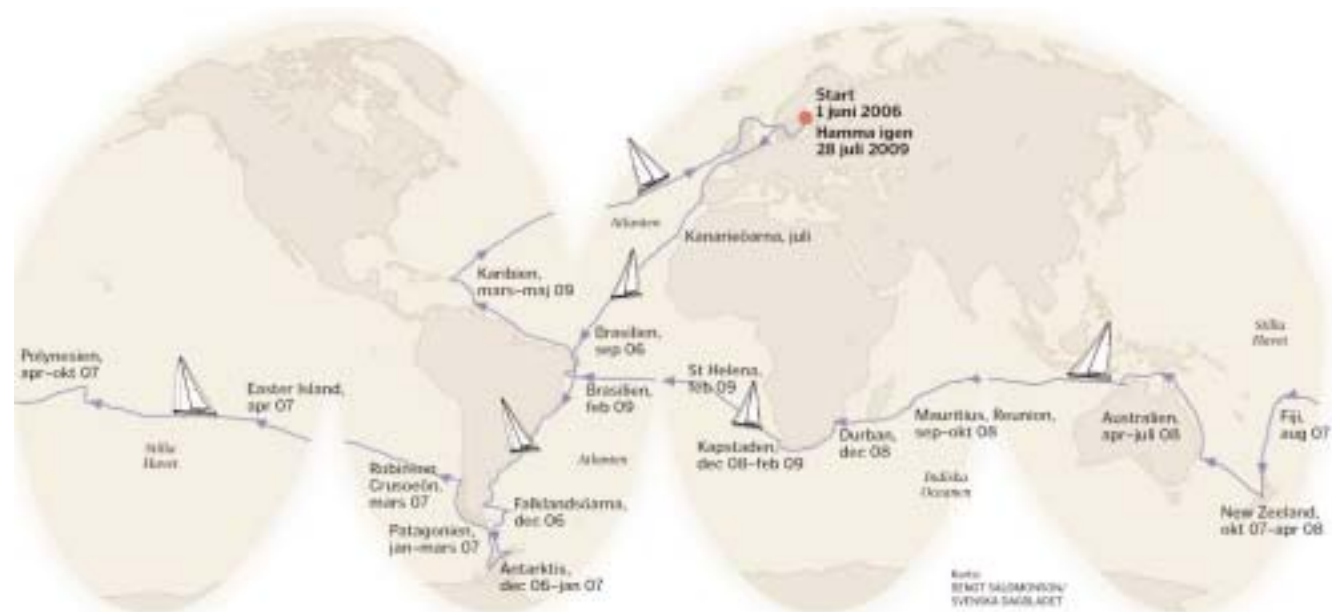

SAGA O YAGHANIMA

Krstarenje oko svijeta je najplaviji skriveni san svakoga jedriličara i u tom smislu mi nismo ništa drukčiji od stotina onih koji su se otisnuli na oceane, pripovijeda o svojoj dugoj plovidbi švedski bračni par Arne i Helen Mårtensson. Oni su se 1. lipnja 2006. na *Yaghanu*, 62 stope dugoj ljepotici iz škvera *Hallberg Rassy*, uputili iz Stockholma na vijad koji će po broju prijedanih milja dvostruko nadmašiti uobičajene nautičke pothvate. U tri godine, do kraja srpnja 2009. godine, kad se namjeravaju vratiti, Mårtenssoni će učiniti 44.000 milja uzduž i poprijeko oceana.

Pola toga Mårtenssoni su već prešli došavši 12. listopada prošle godine do Novog Zelanda. Kako je toliki prijedani put desetogodišnja mjera vikend kapetana, Mårtenssoni su u Aucklandu brod ostavili na petomjesečnom refitu i nakratko skoknuli do doma. U veljači *Yaghan* je vraćen u more, a vijad se nastavlja krstarenjem oko Novog Zelanda.

San o krstarenju oko svijeta u Arneovoj se glavi počeo pretvarati u ozbiljan plan tijekom plovidbe oko Cape Horna na Novu godinu 1995., ali valjalo je još pričekati. Obitelj je 1997. najprije

zaplovila na Hallberg Rassyju 46, a 2000. godine, kad su se oko velike plovidbe konačno posložile i ostale kockice, u istom škveru počeli su pregovori za šezdesetdvojk, projektiranu prema njihovim željama. Među te "ostale kockice" spada prije svega činjenica da je Arne u sredini pedesetih godina života, na vrhuncu karijere – predsjednik je jedne od vodećih švedskih banaka i dopredsjednik *Ericssona* – pa je za put oko svijeta valjalo zamrznuti sve poslovne obveze. Kao strastveni jedriličar, kakvih među Švedanima ima mnogo, Arne je prije odluke o plovidbi oko svijeta imao već osam brodova za regatavanje, ali onda je ideja nadmetanja ustupila mjesto onoj jednako tako uzbudljivog krstarenja. Od 1998. do isporuke šezdesetdvojke 2003. Mårtenssoni su poduzimali "probne djetete" – plovili su škotskim vodama oko Shetlanda, Farskih otoka i Kaledonijskim kanalom, dvije godine po Mediteranu, potom oko Islanda, uzduž norveške i engleske obale.

Cookovom brazdom

Napokon utanačena je ruta koja slijedi prvu plovidbu Jamesa Cooka oko svijeta brodom

Endeavour (1768-1771), tijekom koje je zapadnom svijetu otkrio Australiju i Novi Zeland. Uz njega Mårtenssoni su odali počast još jednom nedovoljno poznatom dijelu svijeta – Patagoniji i njenim starosjediocima. Naziv koji na svojoj krmi nose oba krstaša je ime plemena koje je od pradavnih vremena obitavalo na otocima oko Cape Horna, da bi krajem XX. st. sa smrću nekoliko najstarijih još čistih Yaghana izumrlo. Yaghani su bili poznati kao izvrsni plivači, i to poglavito njihove žene. Arne se tijekom krstarenja oko Cape Horna 1995. toliko zaljubio u Patagonski arhipelag da je ime njegovih starosjedilaca poželio pronijeti svijetom. U tom kraju rodila se i dopunska ideja – odjedriti do Antarktike, udaljene 600 milja od Horna. Na Antarktiku kapetan Cook nije nikad doplovio niti ga je vidio, iako je kao prvi mornar plovio antarktičkim krugom na 66,5 stupnjeva južne širine.

"Cook mi je uzor i kao mornar i kao čovjek. Bio je odvažan, ali je uvijek smanjivao moguću rizik koristeći najbolju moguću dostupnu tehnologiju, primjerice tada revolucionarni Harrisonov sat", kaže Arno.

Kad su Arne i Helen Mårtensson odlučili opkrstariti svijet, odmjerili su rutu dvaput dužu negoli je za taj pothvat potrebno i tako će dvaput više uživati; došli su do pola, a u prvome prikazu njihova puta pratimo ih od Švedske, preko Kanara do kraja Južne Amerike i Antarktike

priredio Josip Antić
fotografija Arne & Helen Mårtensson

"I *Yaghan* je opremljen danas najboljom tehnologijom. Na mom navigacijskom stolu nalazi se pet GPS uređaja umreženih u tri različita kompjutera. Uopće, uvijek sam prihvaćao nove tehnologije u plovidbi, bez njih bi jedrenje dvije osobe na ovako velikoj jedrilici bilo nemoguće. Naročito nam je važan sustav koji osigurava prvoklasne vremenske prognoze, jer se na vrijeme možemo pripremiti na ono što nas čeka", kaže Arne, dodajući kako *Yaghan* dobiva prognoze posredstvom Inmarsata Fleet 77, a program SPOS, koji dolazi iz Nizozemske, izračunava najbolje rute u skladu s vremenskom prognozom. Načelno, prema Arneu i Helen na putu oko svijeta idealno vrijeme je kada je prosječan vjentar 24 čvora, a prosječan val 3 metra, što u stvarnosti uključuje tu i tamo val od 6 metara. Pod tim uvjetima *Yaghan* bi jedrio prosječnom brzinom od 8,3 čvora i na dan bi prevalio 200 nautičkih milja.

Prve milje *Yaghan* je krenuvši iz Stockholma učinio 1. lipnja 2006. godine, a od tada na web stranici www.yaghan.com Mårtenssoni objavljuju izvještaje na švedskom i engleskom jeziku. Čine to povremeno, a zbog ograničenja satelitske komunikacije – usput, izrazito skupe –

Neke od postaja Yaghana: prvi izlazak na pučinu pred Švedskom uz pomoć ledolomca; dobar vjetar do Engleske zasjenila je kratka epizoda sa zapeljanim smećem oko propele; u Biskaju su u odboru za doček bili delfini...

Na drugoj strani svijeta nakon 3000 milja preko Atlantika Mårtenssoni su uživali na otočju Abrohli (lijevo), a potom su se počeli penjati do Punta del Este poznatije kao "St. Tropez Južne Amerike" (gore)

s vremenom su razvili stil u kojem se miješaju podaci i dojmovi o brodu, morima i ljudima. Za ovu prigodu sa svake od etapa plovidbe izdvojili smo neke od tih morskih haiku brzozjavki, povezujući ih u štoriju, u kojoj smo i mi uživali tijekom proteklih mjeseci.

Od Kiela do Kanara

Plan putovanja vodio je rutom kroz Kielski kanal i do otoka Wigha, potom preko Biskaja do Španjolske i Portugala. Učinili su Mårtenssoni to rutinski, a opraštajući se od Staroga kontinenta zapisali su 22. srpnja 2006. ovo: "Napuštajući prekasne portugalske plaže kod Algarve zajedrili smo ka Kanarima. Vjetar puše iz smjera NNE od 10 do 16 metara u sekundi. To nam je prvi put da jedrimo pasatnim ili kako se još kaže trgovačkim vjetrovima, na koje mnogo računamo na našoj plovidbi. Dok ovo pišem *Yaghan* klizi duž afričke obale...", poručuje Arne, a koji dan kasnije zaključuje Helen: "Na Kanare smo nakon tri dana jedrenja stigli točno kad smo i planirali – 25. srpnja, i tu ćemo se zadržati šest-sedam tjedana, jer je Arne vjerojatno jedini Švedanin koji dotad nije vidio to prekrasno otočje. Zadnji otok koji ćemo posjetiti prije negoli se preko Atlantika otisne-

mo za Brazil je La Gomera. To je isti onaj otok na kojem je Kolumbo zastao prije plovidbe ka Americi. Ako je bio dobar znamen za nj, nema razloga da ne bude i nama!"

Kako su planovi podložni promjenama, tako su i Mårtenssoni skratili boravak na Kanarima sa sedam na četiri tjedna. Na 3000 nautičkih milja dug put prema Brazilu odlučili su ranije krenuti nakon što su proučili vremensku prognozu. Najavljeni harikeni zaobilazili su njihovu rutu, ali i na njoj je bilo zapreka. Nevera prozvana Debby presijecala im je put snagom vjetra od 35 čvorova, ali oni će se – zahvaljujući SPOS-u – na tom mjestu naći osam dana nakon što Debby prohuja, nadajući se da za njom neće dojuriti mlađa sestra...

Nakon te odluke na blogu je 31. kolovoza 2006. osvanuo zapis: "*Yaghan* je isplovilo prema Brazilu u 9 sati UTC (Coordinated universal time, nasljednik vremena po Greenwichu, op. ur.). Očekujemo da ćemo doći do Brazila 20. rujna."

Umorni i sretni

"Prešli smo 735 milja otkako smo napustili Kanare i sada smo na četvrtini puta do Salvadora", pišu Arne i Helen 4. rujna, dodajući kako se

nalaze točno između Zelenortskog otočja (Cabo Verde) i Afrike u pojasu ekvatorijalnih depresija. To je akvatorij s čestim niskim, jakim vihorima praćenim grmljavinom, pa su "prilično nemirno spavali protekle noć".

"Na radaru vidiš vihor, a onda činiš sve što znaš da ga izbjegneš. Imamo još dva dana dok se ne izvučemo iz ovoga ludoga vremena. Usput, upravo smo četiri i pol dana bez kontakta s kopnom. Dosadašnji rekord neprekidne plovidbe bez doticaja kopna bio nam je četiri dana. Prema mom računu, u Salvadoru ćemo biti 16. rujna. Temperatura u trenutku dok ovo pišem je 35 stupnjeva!" zapisao je Arne, a koji dan kasnije, 10. rujna evo još jedne poruke s Atlantika:

"Danas u 10.48 na 26°22' zapadne dužine prešli smo ekvator. Jest da je rano, ali za tu prigodu vrijedilo je otvoriti šampanjac! Uvjeti za plovidbu sa stabilnim SE vjetrom od 16 čvorova su idealni. Ostaje nam još pet dana na oceanu, a prognoza najavljuje dva-tri dana jačega vjetra." Dan ranije nego što su planirali, 15. rujna, stigli su u San Salvador, a Arne je odmah na blogu izbacio statistiku: Kanari – Brazil 3000 milja za 15,6 dana; prosječna brzina je 7,9 čvorova.

"Bila je to fantastična traversada – najbolja koju smo ikad napravili! Umorni smo i sretni.

Sad ćemo provesti dva mjeseca krstareći duž brazilske obale", zapisao je.

Otvori oči!

Kako izgleda fragment iz njihova brazilskog mozaika neka ilustrira zapis s nadnevkom 14. listopada 2006.

"Na Abrolhima smo, 300 milja južno od Salvadora. To je područje najveće koncentracije pučinskih koraljnih grebena u brazilskim vodama i najbolja destinacija za ronioce. To je također dojište mladih kitova, gdje majke hrane mladunčad dok se ona dovoljno ne udebljaju za put do Antarktike. Abrolho kažu da dolazi od portugalskog *abro olhos*, 'otvori oči', a tako su područje krstili prvi portugalski pomorci, upozoravajući da je to za plovidbu opasno mjesto. Danas ćemo posjetiti otok Siribu, i to u društvu službenik Brazilskog instituta za čuvanje okoliša. Bez njihove pratnje ne možete švrljati po otocima, jer su nacionalni park. Vidjeli smo dosta ptica, među njima i nekoliko vrsta bluna, koje domaći zovu *atobas*. Na otoku pak blizu Siribe vidjeli smo mnoštvo nasrtljivih fregata, ptica s krilima raspona od dva metra. Kako ne mogu loviti ribu, krađu je od bluna", završava za taj dan Arne.

Kitovi koje je spomenuo Arne su grbavi kitovi (*Megaptera novaeangliae*), koji se ondje zaustavljaju u svojim godišnjim seobama i zato što je more dovoljno toplo, dovoljno duboko i mirno. Otočje je i područje okupljanja morskih kornjača – najjužnije sedmopruge usminjače (*Dermochelys coriacea*), karetno želve (*Eretmochelys imbricata*), zelene ili goleme želva (*Chelonia mydas*), pa i glavate želve (*Caretta caretta*), najčešće morske kornjače kod nas u Jadranu.

Dalje su na ruti bili arhipelazi Angra dos Reis s 365 otoka i Ilhabela, a onda *Yaghan* okreće prema Puntu del Este u Urugvaju, 882 milje udaljenoj od Ilhabele.

"Bilo je to ležerno četverodnevno jedrenje, osim za vrijeme prelaska hladne fronte. Tada je vjetar pojačao na 18 do 22 metra u sekundi i potrajao je nekoliko sati. Jasno nam je da ulazimo u područje promjene klime. Nadamo se samo da će naša sljedeća luka, a to je Punta del Este, ostaviti na nas dojam kao na one što su je nazvali St. Tropezom Južne Amerike", zapisano je na nekih 80 milja do odredišta 2. studenoga. Već 5. studenoga Mårtenssoni preporučuju porat budućim putnicima oko svijeta uživajući u restoranima i divljoj nezagađenoj prirodi. Toliko je očuvana da morski lavovi plivaju po marini.

Već 14. studenoga su u Argentini, u luci Mar del Plata, gdje se ozbiljno pripremaju za Južni ocean. To između ostalog znači i da svaki dan po plažama pretreće deset kilometara. Ruta ih vodi prema Falklandima ili na španjolskom Las Malvinas, udaljenima 823 milje, za što će im trebati više od četiri dana. Ulaze u kraljevstvo neugodnih širina, zvanih režeće četrdesete!

Zborno mjesto Ushuaia

"Dva dana prosječnom brzinom od 8,7 čvorova tučemo vjetar od 20 do 25 čvorova. Temperatura brzo pada, do Falklanda će sigurno pasti za 10 stupnjeva zraka sa 20 na 10, a mora sa 16 na 6. Konačno plovimo kao pravi Švedani!", piše Arne 28. studenoga i dan kasnije kratko dodaje: "Kotrljamo se preko režećih četrdesetih praćeni albatrosima, Sunce sja s vedrog i čistog neba i sumnjam da išta može biti ljepše, pogotovo kad jedrite brzinom od 9 do 10 čvorova a pred Stanley Harbourom, valjda kao izaslanici Njezinog Veličanstva kraljice Elizabete, čekaju nas – dupini. Opake četrdesete ovaj put nisu pokazale sve što mogu, iako su nam pri kraju puta dale u jedra snagu od 17 do 20 metara u sekundi." Tijekom tih nekoliko dana Mårtenssoni će zaključiti da su Falklandi divno mjesto – zemlja li-

Falklandski pingvini glavni su kupaći na *Gypsy Coveu*, jednoj od najljepših plaža svijeta

Susret u Ushuaiji sa Rolfom Bjekeom i Deborah Shapiro parom koji je svojom *Northern Light*, bio prva švedska jahta na Antarktiku

Helen u ledenoj idili na Antarktiku 600 milja od prve sigurne luke i Arne pred britanskom bazom *Port Lockroy* Plovidba do Antarktika uključuje i šuljanje labirintom ledenih santi

jepa, a ljudi ljubazni, što bi se moglo reći i za pingvine s Gypsy Covea. To bi sigurno bila plaža br. 1 na svjetskoj top-listi najboljih plaža, misle Arne i Helen, da nema jednu manu – zbog hladnoće nije baš pogodna za sunčanje i kupanje.

Arne već nagovještava plovidbu da Ushuaje – najjužnijeg grada na svijetu. Do nje su 453 milje. Ona je zadnja postaja do Božića na Antarktici. Mårtenssoni su pretpostavili da će to biti jedna od najtežih plovidba tijekom čitavog vijeka oko svijeta. Jaki vjetar i struje u pramac broda bili su, zapisali su 8. prosinca, točno onakvi kako ih opisuju peljari. U noći pred ulazak u luku vjetar od 22 metra u sekundi šibao ih je u orcu, ali brod se držao izvrsno.

Ushuia je zborište putnika oko svijeta. Na doku je uz *Yaghan* vezano 20 jahti pod različitim zastavama. Mnoge su u čarteru. Tu je i najpoznatiji švedski jedriličarski par svih vremena Rolf Bjelke i Deborah Shapiro na svojoj *Northern Light*, prvoj švedskoj jahti koja je bila na Antarktici. Upravo su nabavili provijant i odlaze za južnoatlantski otok Južnu Georgiju, ali oko Antarktike. Krenuli su s Novog Zelanda, vratit će se do Tasmanije, a onda će o tome napisati knjigu.

Mårtenssoni će pak u Puerto Williams u Čileu i tamo će čekati najavu dobrog vremena koje će im omogućiti da se domaknu Antarktike, udaljene samo 600 milja.

Božić s pingvinima

Pet dana prije Božića, 20. prosinca 2006., *Yaghan* je isplovio iz Puerto Williamsa prema Melchiorovim otocima. Tih dana pratitelji bloga pitali su se puni napeta iščekivanja: gdje su, dokle su stigli, zašto se tri dana ne javljaju? Danas se to ne čini strašno, treba se prisjetiti da je poruka što su je Mårtenssoni poslali u svijet 24. prosinca odata 600 nautičkih milja daleko od prvog sigurnog sidrišta. Na Antarktiku nema porta, o luci da ne govorimo, a sidrišta su u skladu sa svim na Antarktiku – klizna.

“Isplovili smo prema tome bijelom i hladnom kontinentu i lagali bismo kad bismo napisali da nismo nervozni. Uputili smo se tamo baš u trenu kad bi svatko s malo soli u glavi zaključio da je to najriscantnije doba za bilo kakav pothvat na moru. Temperatura zraka i mora padala je ispod ništice. U plovidbi Beagelovim kanalom i kroz otočje istočno od Cape Horna kresnuli smo stroj na nekoliko sati, a onda je zapuhalo

16 čvorova. Kao naručeno za *Yaghan*, ali s brzinom od 9 čvorova opasnost od santi, na koje smo neprekidno pazili, još je veća.

Stigli smo na Antarktiku u 11 prijepodne po lokalnom vremenu (14h UTC). Put je trajao tri dana. Uvjeti plovidbe bili su uglavnom dobri, ali smo u zadnjih 15 sati imali nekoliko sati s jakim udarima vjetra. Prvo sidrište, prema preporuci Rolfa i Deborah, bio je mali kanal u Melchiorovim otocima. Sad se odmaramo, a sljedeće noći namjeravamo krstariti oko Antarktičkog poluotoka, koji se kao i sve u tom kraju svijeta stalno kreće. Priroda ovdje postavlja zakone, a na ljudima je samo da ih poštuju. Drugoga dana, na sam Božić, sidrili smo na najljepšem sidrištu – među santama leda između otoka Eta i Omega. Sidrište je zaštićeno od svih vjetrova, ‘jedini’ su problem poput kamiona velike sante leda što ih donosi plima. Tako smo dobar dio dana osmatrali sante leda, strahujući da se s neke ne odlomi koji kubik leda. Društvo su nam činili antarktički tuljani rakojedi (*Lobodon carcinophagus*), a budući da su blizu tri metra dugi i do 300 kilograma teški, moram priznati da smo bili itekako oprezni kad smo se iskrcavali!

Bila su to tri prelijepa božićna dana s tipičnom švedskom večerom, a vani je bilo tako da nam ni na kraj pameti nije bilo promoliti nosom iz broda. Radije smo pekli kolače, kuhali i čitali. Tek kad se vrijeme malo primirilo, bacili smo bajbot i pošli istraživati prirodu. Osjećali smo čistu radost, bili smo gotovo euforični. Nakon tri dana spustili smo se u 50 milja udaljenu staru britansku bazu Port Lockroy. Sunce je bilo tako jako da smo morali nositi sunčane naočale sa specijalne zaštite”, piše Helen. Krenuli su i na ditu do otoka Hovgarda, ali Le Maireov kanal je bio pun leda pa su se vratili.

Novu 2007. Mårtenssoni su proslavili prvo u trenutku kad je u Švedskoj bila ponoć, a na Antarktici 20 sati, i zatim ponovo s trojicom zaposlenika britanske baze. Tako su uplovili u godinu u kojoj će ih jedra odnijeti do Novoga Zelanda. No valjalo je prije toga otploviti s Antarktike.

U neizvjesnost i – oluju!

“Kad napuštate Antarktiku, odnosno kad se kroz Drakeov prolaz vraćate u Puerto Williams, morate pažljivo pratiti prognozu da uhvatite vjetar u krmu. Budući da se vjetrovi na južnom dijelu zemaljske kugle oko središta ciklone kre-

ću u smjeru kazaljke na satu, uvijek neposredno nakon prolaska niskog tlaka imate pogodne južne vjetrove, a prije idućeg nailaska niskog tlaka ponovo zapušu sjeverni. Htjeli smo izbjeći snažan vjetar i uzburkano more, ali četvrtog se jutra dogodilo upravo ono što se nije smjelo. Naš sistem satelitske komunikacije Fleet 77 srušio se i to baš na Antarktici, najgora stvar koju smo planirajući puta mogli zamisliti. Telefonom smo nazvali meteorološki servis i rekli su nam da je 5. siječnja još uvijek pogodno za plovidbu. Nismo baš bili sigurni, jer jedno je kad vam netko to kaže, a drugo kad dobijete obilje podataka i usporedite ih sa svojim kriterijima, ali ipak smo 5. siječnja napustili Melchiorove otoke”, pišu Arne i Helen.

“Prvih pedeset milja bilo je prekriveno santama leda, u tome je Antarktika jedinstvena – ono što danas izgleda na jedan način, sutra ne možete prepoznati... No, uskoro se podigao vjetar koji je vrlo brzo narastao na 50 čvorova. S dva krata glavnog jedra i olujnim flokom išli smo s 10 milja. Prognoštiki ured s kojim smo bili na vezi javio nam je da baš i nisu sigurni u prognozu za sljedećih 12 sati. Sad su se sjetili! Mi smo pak vidjeli da je vjetar opet pojačao. Puno puta dosad

pomislili smo na sretnu zvijezdu *Yaghanovu*, ali ovaj put smo stvarno trebali njenu pomoć. More je počelo divljati i prvi put smo doživjeli prelet vala preko kokpita. Kao da su vjetar i more u Drakeovom prolazu dvaput udružili snagu ne bi li raščetvorili našu 62 stope dugu i 40 tona tešku jedrilicu, ali to im nije pošlo za rukom.

Tada nam je postalo jasno zašto jedriličari oko svijeta počinju doživljavati svoj brod kao osobu – jer ona to i jest. *Yaghan* se toga dana sam borio protiv elemenata, a stizali su ga užasni udari i činilo se da je samo pitanje trenutka kad će pokazivači vjetra dosegnuti oznaku 80 čvorova. Nakon toga, kažu, sve je gotovo. U tim trenucima zakleli smo se, preživimo li nikada nećemo prodati naš HR 62. To je najmanje čime mu možemo zahvaliti”, pišu Arne i Helen. Toga dana posada i brod postali su rod – *Yaghani*. Za 24 sata nevera se stišala i ostatak plovidbe do Puerto Williamsa bio je prava šala. Povratak je trajao 2 dana i 19 sati, prosječna brzina 9 čvorova, a Mårtenssoni dodaju: “Mi nismo čuli da je netko bio brži!”

Ali vremena za slavlje nije bilo – nove milje i izazovi stajali su pred pramcem *Yaghana*. ⚓

U sljedećem broju: Od Patagonije do Aucklanda